

odstavkih predstavlja temeljne podatke o državi, njenih prebivalcih, gospodarstvu, zgodovini, jeziku in političnemu sistemu. Nadvse zanimivo in z vsebinskega vidika nekoliko nenavadno je drugo poglavje. V njem je Jerneja Fridl obdelala zgodovino in razvoj kartografije na slovenskem ozemlju od rimskih časov pa vse do najnovejših digitalnih zemljevidov. Tretje in četrto poglavje sta izpod tipkovnice Draga Perka. V tretjem poglavju s pomočjo preglednic, grafov in fotografij seznanja bralca z raznolikostjo slovenskih pokrajin, ki je v prvi vrsti posledica prepletanja velikih evropskih naravnih enot ter različnih kulturnih vplivov, v četrtem pa seznanja bralca s pestrostjo naravnih prvin, med katerimi velja omeniti kamnine, relief, vodovje, podnebje, prsti in rastje. Posebej so predstavljeni ogroženost zaradi naravnih nesreč, naravni viri ter območja zavarovane narave. Peto, najboljše poglavje je pripravil Drago Kladnik. V njem je, ob zajetni podpori celostranskih tematskih zemljevidov, podal pregled temeljnih družbenih prvin, ki jih lahko združimo v naslednje tematske sklope: poselitev, naselja, gospodarstvo, infrastruktura, prebivalstvo in Slovenci po svetu. Na koncu sledita še imensko kazalo in večjezični slovarček temeljnih zemljepisnih izrazov.

Slovenija v žarišču oziroma Slovenia in focus je torej knjiga, ki vsebuje strnjene in nazorno prikazane vse relevantne podatke o naši državi: od osnovnih kulturno-zgodovinskih značilnosti do podatkov o naravnem okolju in družbenem razvoju. Pri tem ne skopari s preglednicami, statističnimi podatki, tematskimi zemljevidi in številnimi barvnimi ilustracijami. Ker je v celoti objavljena v angleškem jeziku, je namenjena predvsem tujcem, ki želijo podrobneje spoznati Slovenijo.

Mauro Hrvatin

Lučka Ažman Momirski, Drago Kladnik, Blaž Komac, Franci Petek, Peter Repolusk, Matija Zorn:
Terasirana pokrajina Goriških brd

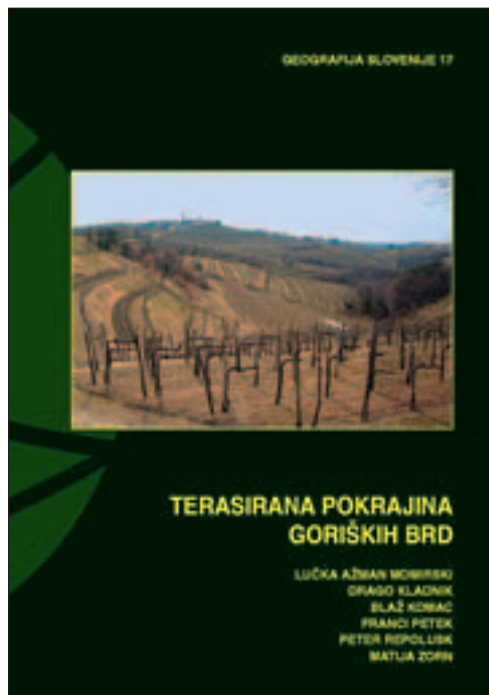
Geografija Slovenije 17

Ljubljana 2008: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 198 strani, 155 fotografij, risb in zemljevidov, 10 preglednic, ISBN 978-961-254-055-5

Sedemnajsta knjiga v zbirki Geografija Slovenije je plod geografsko-arhitekturne naveze v okviru mednarodnega projekta ALPTER, pri čemer je prispevala levji delež geografska stran tega dvojca. Projekt je vodila prvo imenovana med avtorji, sicer docentka na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani, medtem ko so njeni soavtorji uveljavljeni sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Projekt ALPTER je med letoma 2005 in 2007 potekal v okviru INTERREG III B programa za območje Alp (<http://alpterslo.blogspot.com/2005/01/project-alpter-home-page.html>). Akronim je sestavljen iz premetanih začetnih zlogov njegovega naslova *The Terraced Landscapes of the Alpine Arc* 'Terasirane pokrajine alpskega loka'.

Nastal je kot poskus ponovnega ovrednotenja in rabe opuščenih kmetijskih teras v alpskih območjih. Navedena težava je šele v zadnjih letih naletela na pozornost javnosti in odziv ustanov, saj lahko privedejo spremembe teh pokrajin do nepovratne izgube njihove vrednosti. Financirala ga je Evropska zveza, potekal pa je hkrati na osmih območjih, na katerih izdelujejo različne projekte. Od kartiranja, ugotavljanja plazovitosti, izboljšanja kmetijske proizvodnje vse do promocije teh območij za turizem. V okviru projekta je potekala tudi obnova teras.

Kot le redkokatera evropska država je Slovenija preprejena s številnimi kulturnimi terasami. Te se kot značilna pokrajinska prvina Sredozemlja pojavljajo v vseh tipih slovenskih pokrajin, pri čemer pa se razlikujejo po pogostnosti, namenu in sedanji funkciji. Največ teras, ki obenem opredeljujejo tudi naše najbolj značilne terasaste pokrajine, je v sredozemskem okolju. Medtem ko so tradicionalne vinogradniške, sadjarske in vrtnarske terase v Koprskih brdih v glavnem že opustili (kar nekaj teh so danes oljarski nasadi), so vinogradniške terase v nižjem oziroma južnem delu Goriških brd še vedno v polni funkciji, torej primerno vzdrževane in prilagode strojni obdelavi. Povsem drugače je v višjem, severnem delu Brd, kjer prevladujejo poljedelske terase z nazadovanjem samooskrbne vloge. Zato so postale manj pomembne za preživljanje prebivalstva in so jih v ugodnejših legah zatravili, v manj ugod-

nih pa prepustili zaraščanju. Zaradi navedene dvojnosti so Goriška brda izvrsten poligon za raziskovanje ne le značilnosti terasirane pokrajine, ampak celovitega vzročno posledičnega preučevanja tamkajšnje pokrajine. Poseben pečat jim daje samosvoj zgodovinski razvoj.

Glede na dejstvo, da so kulturne terase marsikje po Sloveniji prevladujoče zaznamovale pokrajinsko podobo, bi lahko na tem področju upravičeno pričakovali več sistematično opravljenega raziskovalnega dela. Še posebej velja to za geografijo, kjer pa razen Titlove študije o podeželju v zaledju obalnih mest iz šestdesetih let prejšnjega stoletja zija velika praznina. Tudi zato je v knjigi predstavljena interdisciplinarna študija pomemben prispevek k vnovičnemu oživljanju zanimanja za preučevanje terasiranih pokrajin.

Kulturnih teras v Goriških brdih se loteva celovito, torej ne le z vidika njihove kmetijske vloge, temveč tudi kot pokrajnotvorno prvino, ki je odločilno vplivala na tamkajšnji videz pokrajine. Še več, zaznamovala ga je s tolikšno mero prepoznavnosti, da se družba dobro zaveda, kako pomembno je primerno vzdrževanje kulturnih teras, ne nazadnje tudi zaradi uspešnosti trženja Goriških brd. Goriška brda so namreč prav zaradi svojih teras ena doživljajsko najbolj privlačnih slovenskih pokrajin. Avtorji ugotavljajo, da so prav geometrično pravilnejši terasni vzorci v veliki meri pripomogli k še večji harmoničnosti pokrajine.

Prelet kazala kaže, da sledi poglavjema o naravnih in družbenih značilnostih Brd, pri slednjih velja omeniti primerjavo med razvojem na obeh straneh državne meje, poglavje o analizi rabe tal na terasah na območju Medane in Kožbane. V nadaljevanju so posebej predstavljene terasirane pokrajine – kulturne terase na splošno in vinogradniške terase kot posebna oblika rabe tal. Nakazana je tudi smer načrtovanja novih teras v Medani. Posebej zanimiva in do sedaj še neobjavljena so zadnja poglavja, ki nas seznanjajo s plazovitostjo Goriških brd, ki je posledica vpliva kamninske sestave in padavin na plazenje, pri čemer sta avtorja izdelala zemljevid plazovitosti. Pri tem sta upoštevala dejansko (jeseni 1998 evidentirane zemeljske plazove) in domnevno plazovitost in izpostavila vpliv plazovitosti na razvoj reliefa.

Vsebinsko kazalo je nekoliko nekonsistentno, saj se nekatera poglavja prekrivajo, spet druga smiselno dopolnjujejo, čemur pa ne gre oporekati, saj se pri projektnem načinu raziskovalnega dela zgodi to precej pogosto.

S svojim poglobljenim pristopom monografija ni le temeljit prispevek k obravnavi kulturnih teras, ampak je zagotovo tudi najbolj poglobljeno delo o Goriških brdih. Od Vrišerjeve študije v petdesetih letih prejšnjega stoletja so bila ta z vidika znanstvene pokrajinske obravnave pretirano zanemarjena. Kljub celoviti obravnavi lahko kot njene osrednje poudarke izpostavimo sistematično obravnavo morfometričnih značilnosti teras s pomočjo GIS tehnologije, značilnosti zgodovinske in sodobne rabe tal v njuni medsebojni primerjavi ter plazovitosti pokrajine, pri čemer velja izpostaviti aplikacijo deterministične in probablistične metode v funkciji vrednotenja njene dejanske ogroženosti. Nenazadnje je treba izpostaviti še podrobno predstavitev izvedbe na novo terasiranega vinograda v Medani kot konkretnega rezultata mednarodnega raziskovalnega projekta

Z omenjenim pristopom bi morala biti predstavljena knjiga, natančneje svojevrstna monografija Goriških brd zanimiva tudi širši strokovni javnostine in le znanstveni srenji geografov, arhitektov, krajinskih arhitektov in kmetijcev, če navedemo le glavne *par excellence* »zainteresirane« discipline. Tem strokam pripada tudi največ prostorskih načrtovalcev, ki pa se ukvarjajo s kulturnimi pokrajinami večinoma le eno ali dvodimenzionalno, čeprav bi morali imeti opravka s celovitim pristopom. Delo bo dobrodošlo tudi študentom omenjenih in drugih prostorskih strok in vsem drugim, ki so do sedaj upravičeno pogrešali temeljitejšo predstavitev Goriških brd. In ne nazadnje vsem občudovalcem tamkajšnje pokrajine in njenih plodov v trdnem in tekočem agregatnem stanju kot tudi vztrajnim in trmastim Bricem samim. Ti so lahko upravičeno ponosni, da s svojim delom in vztrajnostjo soustvarjajo daleč naokoli prepoznavno podobo te enkratne domače pokrajine.

Miha Pavšek

Matija Zorn:

Erozijski procesi v slovenski Istri

Geografija Slovenije 18

Ljubljana 2008: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 424 strani, 323 fotografij, risb in zemljevidov, 137 preglednic, ISBN 978-961-254-099-9

V slovenski geomorfologiji smo imeli doslej že celo vrsto razprav o razvoju površja, vendar lahko ugotovimo, da je v zadnjih desetletjih preučevanje rečno-denudacijskih procesov nekoliko zaostalo za raziskavami na krasu. Krasoslovci so si tudi po zaslugi slovenskih raziskovalcev že kmalu po polovici prejšnjega stoletja prizadevali za celostno razumevanje razvoja površja in že takrat začeli z meritvami korozijskega zniževanja površja (na primer I. Gams, J. Kunaver). Raziskovalni lok je sklenilo odkritje denudiranih jam v devetdesetih letih prejšnjega stoletja z ugotovitvami o veliki starosti kraškega reliefa, ki so temu sledile (A. Mihevc).

V raziskavah rečno-denudacijskega reliefa smo se celostnemu vidiku najbolj približali pri preučevanju razvoja površja v kvartarju, ki je doseglo višek sredi druge polovice 20. stoletja (M. Šifrer). Kljub množici zbranih podatkov in celoviti podobi o razvoju površja v kvartarju pa je za celovit opis problematike umanjala potrditev z meritvami recentnih geomorfnihih procesov. Podatke o tem so sicer zbirali, vendar so bili namenjeni predvsem gradbeno-tehničnim delom, z nekaterimi izjemami (na primer J. Pintar, A. Horvat) pa so ostali neobjavljeni. Do nedavna je bilo predvsem praktično usmerjeno tudi delo hidrologov (M. Mikoš), s problematiko razvoja površja v kvartarju pa se razen v novejšem času niso ukvarjali niti geologi (M. Bavec).

V zadnjih dveh desetletjih je tudi v slovenski geomorfologiji prevladalo prepričanje, da je za celostno razumevanje razvoja površja v preteklosti pomembno tudi poznavanje recentnih geomorfnihih procesov. Vedenje o njih je na podlagi raziskav predhodnikov utemeljil predvsem K. Natek z raziskavami v terciarnih hribovskih vzhodne Slovenije. Poglobil se je v učinke usadnega preoblikovanja pokrajine in ugotovil,